

IN DE NIEUWE KOEIENTUIN WORDT

FOOD,

Innovatief ondernemen is kenmerkend voor de familie Bomers. Door gebruik van een zelfontwikkelde mestinjecteur was omschakelen naar biologisch in 1990 een kleine stap. Daarna kwam er een grote biogasininstallatie en eerder dit jaar werd de koeientuinstal in gebruik genomen.

TEKST LEEN JANMAAT | FOTO'S LEEN JANMAAT & FAM BOMERS

ASTE MEST AUTOMATISCH VAN GIER GESCEIDEN

FEED, FUEL

Pa Bennie schuift aan bij de koffie, hij maakte in 1995 de stap naar biologisch. De omschakeling van het melkveebedrijf bleef niet onopgemerkt omdat er argwanend werd gekeken naar de relatieve intensiviteit van het bedrijf. Pa Bomers legt nog eens uit hoe hij naar biologisch is toegesloegen, wat alles te maken heeft met efficiënt omgaan met mineralen. Door mest te injecteren, met de eigen ontwikkelde Bioject Bomers injecteur, gaat er weinig stikstof verloren en als je dit goed organiseert is kunstmest niet meer nodig. “Doordat we sinds 1990 al geen kunstmest meer gebruikten en ook geen chemische onkruidbestrijding meer toepasten, waren we al bijna biologisch. We hoefden enkel nog biologisch krachtvoer te bestellen en de overstap naar biologisch was gemaakt.” Ondertussen is er veel veranderd op Kraanswijk. Naast de melkveehouderijtak, is er een biovergister gebouwd en de voormalige oude deel is omgebouwd tot recreatie- en ontvangstruimte. Zoon Chris maakt nu deel uit van de maatschap, hij beheert de biovergister. Ons gesprek begint over kilowatts, subsidies, Kraanswijk EKO digestaat en GlobalGAP. Uiteraard eindigen we in de koeientuin, de nieuwste innovatie op het bedrijf.

De biogas installatie draait nu niet eens op halve kracht. Maar dat kan snel veranderen. De verleningsubsidie is tot 2029 toegekend. Zonder deze (MEP/SDE) subsidie is de productie van biogas

niet rendabel. Nu produceert het bedrijf nog elektriciteit via warmtekrachtkoppeling (WKK), maar liever gaat Chris groen gas produceren en leveren aan het gasnet. Dat vraagt echter om aanleg van een groengasleiding naar het industrieterrein 5 km verderop, een flinke investering. “Of we die investering gaan doen, hangt af van de politiek en de verkoop van ons EKO-digestaat, de reststof van de vergisting. Nu de aardgaswinning in Groningen wordt afgebouwd, neemt de belangstelling voor groen gas toe. Maar voordat we een miljoen gaan investeren, hebben we wel wat garanties nodig”. Het blijft dus nog even spannend. Chris verwacht een sterk toenemende vraag naar zijn digestaat, dit vanwege de aanscherping door GlobalGAP van de regels voor gebruik van dierlijke mest (zie kader). De thermofiele vergisting op het bedrijf is gevalideerd door de NVWA en Kraanswijk EKO digestaat mag voor export de grens over. Naar verwachting valt het digestaat onder bewerkte mest en is de wachttijd van 3 tot 6 maanden hierop niet van toepassing. “Dat de vraag toeneemt is al duidelijk te merken, vooral vanuit Duitsland.” Op dit moment bevat het digestaat 75% A-meststof, dit kunnen we opschalen naar 80% legt Chris uit. Door meer toevoeging van bijvoorbeeld bio kippenmest. In combinatie met toegestane drijfmest gaan we steeds meer richting mono-mestvergisting waarbij we kunnen sturen met het percentage A-meststof in het digestaat. Gezien de aan-

Voerrobot

Voer mengen

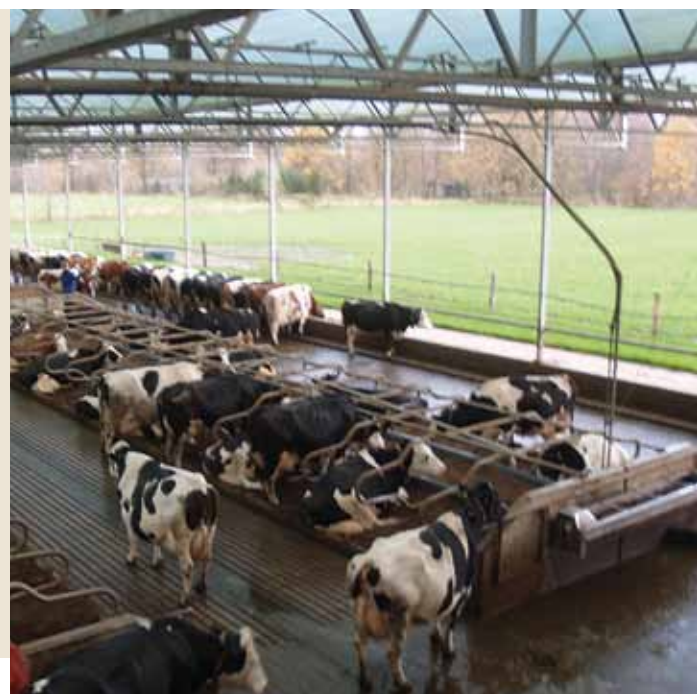
Ingangsmateriaal voor de biovergister 1

Chris Bomers bij gierput

Overloop gier

“Nu de aardgaswinning in Groningen wordt afgebouwd, neemt de belangstelling voor groen gas toe.”

scherp van gebruik A-meststoffen en GlobalGAP-regels verwacht Chris een toenemende vraag. “Wij zijn bijna klaar om de volgende stap te maken.” Chris voert regelmatig overleg met Skal om misverstanden te voorkomen.

Trots voert Chris mij mee naar de koeientuin. Na een lange voorbereiding en aanloopperiode, loopt het melkvee in de gloednieuwe stal. Aan belangstelling heeft het niet ontbroken, nog steeds komen wekelijks meerdere excursiegroepen het erf op om deze innovatie te bewonderen. Dat het concept door collega veehouders kritisch wordt gevolgd, maakt de Bomers niet zoveel uit. “De toekomst zal uitwijzen of het concept degelijk genoeg is. Op de eerste ligboxenstallen werd destijds ook veel kritiek geuit en kijk nu eens hoeveel er zijn gebouwd.” Tot op heden heeft de koe zich altijd moeten aanpassen aan de stallen die we bouwden. Maar het natuurlijk gedrag van koeien vraagt iets anders. Zo zijn koeien van nature niet gewend om achteruit te lopen, hetgeen we bij het opstaan van de koe uit de ligbox continu van haar verwachten. Het vernieuwende aan deze stal is dat

de bouw is aangepast aan het natuurlijke gedrag van runderen. De vloer van de koeientuin bestaat uit een doorlaatbare afdeklaag waardoor de gier apart wordt afgevoerd en opgevangen. Nieuwsgierig openen we de put met vloeibare gier. “Deze gier kan door bio-telers via de regen- of fertigatieleiding worden toegediend en is 100% A-meststof,” benadrukt Chris. Een speciale veger verzamelt de vaste mest zodat de vloer en daarmee de ligplaatsen overal schoon blijven. Op de vraag of de koeien al gewend zijn aan de stal, antwoordt Chris: “De koeien weten inmiddels prima de weg te vinden naar het voerhek en de melkrobot”. In de koeientuin lopen nu vooral de droogstaande en enkele verse koeien plus wat jongvee. Volgens plan blijven straks de verse koeien veel langer in de koeientuin. Nu verhuizen de koeien vijf dagen na afkalveren naar het ligboxendeel. Voorlopig is er nog plaats genoeg. “We houden nu extra jongvee aan om verder uit te breiden, in de oude stal staan nu 110 stuks jongvee en extern nog eens vijftig. Van lieverlee zal de nieuwe stal voller worden, maar in de koeientuin is per koe twintig vierkante meter ruimte aanwezig.”

Op het erf liggen bergen grondstoffen voor het veevoer en reststromen voor de biogasinstallatie. Onder andere een restant pompoenen. “Alle biologische pompoenen die niet geschikt zijn voor menselijke consumptie komen hier op het erf,” legt Chris uit. “Zolang de pompoenen niet rotten, gaan ze mee in het voer voor de koeien. De laatste restanten schuiven we naar de vergister. Dus het begint met food, daarna is het feed voor het vee en tot slot wordt het fuel voor de vergister. Voor de toekomst zoeken we nog veel meer rest- en retourstromen die we op deze manier

GLOBALGAP

In november is bekend gemaakt dat GlobalGAP de regels rond het gebruik van dierlijke mest wil aanscherpen. Binnen het certificeringssysteem wordt gedacht over een verbod op het gebruik van onbewerkte dierlijke mest in een periode tot 6 maanden voorafgaand aan de oogst van het gewas. GlobalGAP wil hiermee de voedselveiligheid bewaken van gewassen die rauw geconsumeerd worden en waarvan de eetbare delen met de grond in aanraking komen. Deze aanscherping heeft grote gevolgen voor biologische landbouw waar dierlijke mest nog altijd de basis vormt voor het in stand houden van de bodemvruchtbaarheid. Biohuis heeft reacties verzameld en zal de bezwaren tegen deze aanscherping meenemen in het overleg met GlobalGAP.

Bomers en 'opvolger' tijdens de opening

Mestrobot

BEDRIJFSGEGEVENS BOERDERIJ KRAANSWIJK

Maatschap van Bennie, Thea en zoon Chris Bomers

Arbeid: Een vaste medewerker Thijs Groot Wassink

Areaal: 100 ha waarvan 95 ha voor het melkvee inclusief 7 ha snijmais en 5 ha natuur

Veestapel: 210 stuks melkkoeien, 160 stuks jongvee
50% Holstein x 50% Fleckvieh

Grondsoort: Zand, oude Kampgrond.

Afzet: De melk gaatnaar Aurora

Bijzonderheden: Biovergister capaciteit 540 kWh (elektriciteit)

Recreatie: Groepsaccommodatie voor 22 personen, vakantiewoning voor 8 personen, verhuur van waterfietsen in Natuurpark de Leemputten
www.de-leemputten.nl

www.kraanswijk.nl

Winnaar Gouden Mispel 2015 van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

KOEIENUINCONCEPT

De Koeientuin (www.koeientuin.nl) is een vrijloopstal waarin de koe haar natuurlijke gedrag kan volgen. De koeien hebben veel ruimte, er is natuurlijk groen en een innovatieve weidevloer. De kunststofvloer vertoont gelijkenis met een echt weiland wat zorgt voor een goede acceptatie door de koeien. Daarnaast scheidt de vloer de meststromen en geeft daarmee een lagere ammoniakemissie. De verwachte voordelen van dit stalconcept:

- Aandacht voor natuurlijk gedrag van de koeien
- Voordelen voor het gestel van de koe, onder andere benen en klauwen
- Lagere ammoniakemissie
- Betere benutting van mest en urine
- Betere inpassing in het landschap
- Geschikt in combinatie met verbreding bedrijfsactiviteiten

“Een sectorbrede kringloop met energieproductie en digestaat als meststof.”

zo hoogwaardig mogelijk kunnen inzetten. Zeker in uitruil met ons digestaat verwacht ik dat we met nog veel meer bedrijven zullen gaan samenwerken. Zo realiseren we een sectorbrede biologische kringloop met optimale recycling, energieproductie en digestaat als prima meststof.”

Een voerrobot zorgt er voor dat het rantsoen voor het vee in de juiste verhouding voor het voerhek komt. Naast kuilvoer en snijmais, kan de robot ook rogge voor energie en luzerne voor eiwit bijmengen. Aan de luzerne stellen ze wel hoge eisen, deze moet voldoende eiwit bevatten. Als laatste toevoeging levert Reudink nog het mengvoer. Ondanks alle automatisering blijft er voldoende handwerk over, voor de melkveetak is er een vaste medewerker in dienst. “Helaas gaat Thijs ons binnenkort verlaten, hij wil nieuwe ervaringen opdoen bij Lely. Gezien de uitbreidingen gaan we waarschijnlijk twee nieuwe medewerkers aannemen die samen verantwoordelijk worden voor het melkvee.” ■

Foto van de officiële aftrap van de opening op 9 september jl.